РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
віторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., четвер 25-го жовтня 1917. Ч. 126. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Thursday, October 25, 1197. No. 126.

У. Н. СОЮЗ $50.000 НА ПОЗИЧКУ СВОБОДИ.

Німці на побережу Естонії. -- 20.000 полонених і 100 гармат.

французькі війска розпочали наступ. -- 7.500 полонених і 25 гармат.

Обовязаних до військової служби поділено на пять головних кляс.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ ЗАКУПИВ ЗА $50.000 БОНДИ ПОЗИЧКИ СВОБОДИ.

Головний Уряд Українського Народного Союза в Америці ухвалив на своїм послїднім засїданю ульокувати суму $50.000 В БОНДАХ ДРУГОЇ ПОЗИЧКИ СВОБОДИ.

З першої позички свободи Український Народний Союз закупив бондів на суму $10.000.

В РОСІЇ.

—o—

Росія заключить мир лише як союзник.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

ВАШІНҐТОН, 22. жовтня. — Росія безпечно перебула переломову хвилю у своїм переходї з найбільше автократичної до найбільше демократичної держави.

Німецькі воєнні зусиля і грозячий напад на Петроград причинили ся до зєдиненя російського народу в практичних ідеях дійсних представників і виключеня непрактичних крайних елементів.

Всї гадки про мир, з виїмком тих, які є згідні з гадками аліянтів і Злучених Держав, зістали в Росії викорінені.

Фінансове положенє Росії яко воюючої держави є навіть лїпше ніж у многих її союзників.

Сї твердженя полягають на інформаціях з департаменту для загр. справ і від російського амбасадора, Бориса Бахметева.

Одержано звіти про російську мирову програму, уложену центральним екзекутивним комітетом рад раб. і салд. депутатів у формі інструкцій для Скобелева, делєгата на конференцію в Парижи.

Деякі люди прийшли з приводу сеї програми до заключеня, що знова істнує можливість окремого мира між Росією і Німеччиною.

„Всяка гадка про окремий мир є рішучо виключена, — заявив коротко російський посол. — **Про се не думає анї ніхто з полїтиків анї жадна полїтична трупа. Одинокий можливий мир в Росії є мир правдивий, опертий на демократичних принципах в повній згоді з нашими союзниками і зі Злученими Державами".**

Російський посол відтак додав, що програма центрального екзек. комітету є лише предложенєм одної ґрупи, яке після його гадки може послужити за матеріял до дискусії в будучности.

Справа з миром представляєть ся в Росії, як слїдує:

Всї головні партії як в Росії або Злучених Державах або Англії або у Франції — хочуть мира. Але всї вони хочуть мира правдивого, а не фальшивого, і всї вони рішили бороти ся так довго, доки не приневолять спільного ворога до принятя правдивого демократичного мира.

Німецькі війска висїли на побережу Естонії.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

ПЕТРОГРАД, 22. жовтня. — Рапорт ґенерального штабу доносить, що Німцї висадили війска на півострові Вердер, на побережу Естонії.

Станувши отсе ногою на землї Росії, неприятель має отверту дорогу до наступу на пристань Гапсаль, віддаленої 25 миль на північ від Вердер, відки веде зелїзниця до укріпленого міста, Реваль, яке тепер опорожнюють, а яке лежить 200 миль на полудневий захід від Петроґраду.

Урядовий звіт додає, що Німцї змусили до відвороту російські патрулї і заняли західну часть півострова Вердер.

Російські кораблї, які патрулюють в риґськім заливі, доносять, що завважили велику німецьку фльоту і великі транспорти війска. **Німецькі підводні лодки появили ся у фінськім заливі.**

Урядовий рапорт звучить:

„На північнім фронтї неприятель, переводячи воєнні операції, уступив на свої головні становища, які вже передтим були приготовані в околиці Скуль і Лембурґ. Наші передні сторожи переслїдували уступаючого неприятеля.

„На прочім фронтї, з виїмком коло Делятич, де наша артилєрія розігнала Німців, які пробували братати ся, відбувала ся лише перестрілка і патрульованє.

„На бальтійськім мори: Тут не прийшло до жадної битви. **Німецькі підводні лодки завважено при входї до фінського заливу.** Наші патрульні кораблї завважили в риґськім заливі сильну фльоту неприятеля. Також завважено великі транспорти.

В недїлю о годині 10-тій рано Німцї по бомбардованю гарматами торпедовців становищ наших війск, які боронили побережа, почали висаджувати війска на півострові Вердер, на схід від острова Моон. Рівночасно побачено неприятельські лодки з кіньми в заливі Мацаль, 8 верств на північ від Вердер, які зближали ся до побережа. Дві неприятельські компанії, які висїли на півострові Вердер, приневолили до уступленя наші передні патрулї і заняли західну часть півострова.

Всї острови в риґськім заливі здобуті Німцями.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

БЕРЛІН, 22. жовтня. — Німецький урядовий рапорт доносить, **що взято поверх 1.200 полонених і здобуто великі склади на острові Даґо.**

В девятьох днях, говорить ся у звіті, острови **Езель, Моон і Даґо, які становлять ключ до східного Балтійського моря, опинили ся в руках Німців.**

Рапорт кінчить ся словами, що „се є новий доказ боєвої сили армії і фльоти. Їх співділанє можна назвати в тім случаю взірцевим".

15 німецьких кораблїв ушкоджено.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

ПЕТРОГРАД, 23. жовтня. — **Російська адміралїція доносить, що підчас воєнних операцій коло островів в риґськім заливі в останнім тижни ушкоджено 2 німецькі „дредноти", 1 кружляк, 12 торпедових лодок і 1 корабель транспортовий. Але, що з ними остаточно стало ся, не знати.**

Стверджено, що напевно найменьше 6 німецьких торпедових лодок зістало затоплених підчас битви.

20.000 полонених і поверх 100 гармат.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

БЕРЛІН, 23. жовтня. — **Загальне число полонених підчас операцій проти островів в риґськім заливі виносить 20.130. Воєнна добича складаєть ся з поверх 100 гармат, між ними 47 тяжких гармат корабельних, кількох гармат револьверових, 150 машинових крісів і метавок, поверх 1.200 возів, 2.000 коний, 30 самоходів, 10 лїтаків, трох державних кас з 365.000 рублїв і з величезних магазинів поживи і воєнних матеріялів.**

Фабрики амуніції з Петроґраду перенесено.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

ЛОНДОН, 22. жовтня. — **Всї важнїйші афбрики амуніції зістали з Петроґраду перенесені,** як се доносить телєграма з російської столиці до „Таймсу".

„Цепеліни", додає телєграма, бомбардували міста, далеко положені від німецького боєвого фронту.

МИРОВІ ЗМАГАНЯ.

—o—

Мирова програма соціялістів.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

СТОКҐОЛЬМ, 19. жовтня. — Орґанізаційний комітет конференції в Стокгольмі видав маніфест, в якім заявляє, що на підставі досьвіду з трох років війни годї робити заключенє, щоби в 1917 р. або 1918 р. або навіть пізнїйше, одна з воюючих сторін могла осягнути побіду. **Показуєть ся, що головними услівями, під якими можна брати мир під розвагу, є цїлковите опорожненє всїх занятих земель в Европі і кольоній та відбудованє знищених територій при помочи міжнародного фонду.**

Окремі услівя, які є наведені в маніфестї, є отсї:

1. Цїлковите полїтичне і економічне відбудованє Бельґії з культурною автономією для Флямандців і зі зверненєм всїх контрибуцій і реквізицій, які наложено в супереч міжнародному правови; сума відшкодованя, яку має заплатити Німеччина, має бути полишена до рішеня мировому судови в Газї.

2. Полагодженє справи Альзації і Льотаринґії при помочи плебісциту.

3. Відбудованє Сербії, яка спільно з Болґарією і Грецією має одержати вільний доступ до округа і пристани, Солунь.

4. Східна Македонія аж по ріку Вардар має бути віддана Болгарії.

5. Независима Польща; польські землї в Австрії і Німеччині мають одержати можливо широку автономію; ріжні народности в Росії повинні одержати територіяльну автономію і творити разом федеративну републику.

6. Независима Фінляндія, злучена з Росією.

7. Полагодженє чеської справи в сей спосіб, щоби злучити всїх Чехів в одну федеративну державу з Австрією.

8. Італійські землї в Австрії, які не будуть відступлені Італії, мають одержати культурну автономію.

9. Полїтична независимість Ірляндії в злуці з державою Великої Британії.

10. Независимість турецької Вірменії.

11. Міжнародне полагодженє жидівської справи, особиста независимість Жидів в околицях Росії, Австрії, Румунії і Польщі, де вони мешкають масово, а рівночасно охорона жидівської кольонії в Палестинї.

В маніфестї містить ся заява в користь примусового мирового суду, загального розоруженя, залишеня всякого роду економічної боротьби і в користь заведеня контролї-парляменту над заграничною полїтикою.

ОБОВЯЗАНИХ ДО ВІЙСКОВОЇ СЛУЖБИ ПОДІЛЕНО НА ПЯТЬ КЛЯС.

—o—

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

ВАШІНҐТОН, 22. жовтня. — **Нинї оголошено урядово новий поділ на кляси, після котрих будуть поділені обовязані до військової служби. Сей поділ обіймає пять кляс і після їх порядку буде відбувати ся дальший побір рекрутів.**

Перша кляса.

1. Нежонаті, які не удержують родин.
2. Жонаті (або вдівці) з дітьми, які з призвичаєня, не удержують своєї родини.
3. Жонаті, яких удержанє є зависиме від жінки.
4. Жонаті (або вдівці) з дітьми, коли сї працюють на удержанє і коли їх родина удержуєть ся з доходів, независимих від працї мужа.
5. Мущини, котрі не є вичислені анї в сїй анї в инших клясах.
6. Нефахові робітники.

Друга кляса.

1. Жонаті мущини або батько, яких дїти не мають матери, котрі працюють ужиточно, але їх родина має попри денний заробок вистарчаючий дохід, щоби мати удержанє підчас неприсутности покликаного до війска.
2. Жонаті — бездїтні, коли жінка може заробити на своє удержанє достаточно і без трудностий.
3. Фахові рільні робітники, які працюють в потрібних промислових заводах.
4. Фахові промислові робітники, які працюють в потрібних промислах рільничих.

Трета кляса.

1. Мущина, який приймив дїти в опіку і якого денний заробок служить на їх удержанє.
2. Мущина, який має старих, слабих або окалїчілих родичів або прародичів, яких удержанє є зависиме від його денного заробку.
3. Мущина, який має братів або сестри, котрі не є всилї заробити на своє удержанє і котрих удержанє є зависиме від його денного заробку.
4. Повітовий або міський урядник.
5. Ті, що служать при огневій сторожі і полїції.
6. Потрібні ремісники або робітники в арсеналах, фабриках оружа і кораблїв.
7. Потрібний урядник цловий.
8. Особи, потрібні до пересиланя почти.
9. Потрібні урядники, які є в службі Злучених Державах.
10. Добре фахові знавці в адмінїстрації.
11. Технічні і механічні знавці в промислових заводах.
12. Добре фахові рільничі знавці в рільничих бюрах стейтових або державних.
13. Помічники або співдиректори в потрібних промислових заводах.
14. Помічники або співдиректори в потрібних рільничих заводах.

Четверта кляса.

1. Жонатий мущина, який має жінку (і) або дїти (або вдовець з дітьми), котрого денний заробок іде на удержанє і нема иншого поважнїйшого жерела доходу на удержанє.
2. Моряки в службі корабельній на мори у купцїв або горожан Злучених Держав.
3. Директори потрібних промислових заводів.
4. Директори потрібних рільничих заводів.

Пята кляса.

1. Урядники стейтові або державні.
2. Правильні або після приписів висьвячені особи духовні.
3. Ученики богословя.
4. Особи, які стоять в службі в армії або маринарці.
5. Чужинці.
6. Ворожі чужинці.
7. Особи морально неспосібні.
8. Особи фізично, постійно або умово неспосібні.
9. Керманичі кораблїв, які мають лайсенс.

ВІЙНА У ФРАНЦІЇ:

Наступ Французів коо Ляон. — 7.500 полонених і 25 гармат.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

ПАРИЖ, 23. жовтня. — На північ від ріки Єсн наш наступ, який ми розпочали рано, був переведений дуже успішно. Помимо болота і дощу наші війска перевели напад з подивленя гідною хоробростию проти ворожих становищ, яких боронили найлїпші німецькі війска і тяжка артилєрія.

В першім наступі наші війска здобули становища на лінії Фрюті—Богери. А небаром опісля форт Мальтезон опинив ся в наших руках.

Втрати Німців є тяжкі, коли дочислити також втрати, спричинені нашою тяжкою артилерією. Число полонених переходить 7.500. Серед великої скількости здобутих воєнних матеріялів начислено 25 тяжких і пільних гармат.

Уступленє французького кабінету.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

ПАРИЖ, 22. жовтня. — **Нинї кабінет зрезиґнував.**

Президент Поанкаре вагав ся приймити резиґнацію з тої причини, що парлямент послів в пятницю висказав довірє кабінетови міністрів.

(Французька палата послів після загальної дискусії над полїтикою кабінету ухвалила була в пятницю йому довірє 369 голосами проти 95).

Упадок італійського кабінету неминучий.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

РИМ, 22. жовтня. — **Упадок кабінету є неминучий.**

Обвалуванє правительства за байдужність і брак поживи вправдї опрокинено, але се було запізно, щоби запобігти радикальному бунтови.

Бувший міністер Нітті виголосив промову, вияснюючи положенє, яке є дуже поважне. Він не пощадив у своїй критиці кабінету.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Established 1893.
JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.
ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	в Злучених Державах:
\$2.50 per year	на рік \$2.50
\$1.25 per 6 months	на пів року \$1.25
\$1.00 per 4 months	на 4 місяці \$1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
\$3.25 per year	на рік \$3.25
\$1.75 per 6 months	на пів року \$1.75
\$1.00 per 3 months	на 3 місяці \$1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".
При висиланю замовлень належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Montgomery.

З біжучої хвилі.

Коли справа західно-окраїнних українських земель (Буковина, Угорська Русь, Галичина і Холмщина) вже зближаєть ся до тої стадії, в якій конець-кінцем мусить бути сяк або так порішена, то навіть польська преса в Америці почала безпідставно нападати на змагання Українців прилучити ті землі до Києва.

В справах Холмщини закидають українським провідникам, що змагане злуки Холмщини з Україною йде проти волї Холмщан, бо, мовляв, Холмщани не хочуть такої злуки. Але такі закиди минають ся з правдою.

В нинїшнім числї містимо за київським „Вістями з Української Центральної Ради" голоси холмських Українців.

Для української політики мають вони незвичайно велику вартість, бо є вони голосом протесту Холмщан-утікачів проти влученя їх землї до Польщі. Сї голоси, се наглядний доказ, що в Холмщині жиє український нарід, що український нарід є тубильцем Холмщини, тої відвічної української землї, яка колись належала до держави київського великого князя Володимира.

На сї протести звертаємо увагу також наших ворогів і зазначуємо, що тимбільшу вартість мають вони для української політики, бо проти влученя Холмщини до Польщі не протестує лише „горстка інтеліґентів", але протестують по більшій части навіть неграмотні селяни, які вже з природи почувають, що Україна є для них рідною матірю, а Польща ворогом.

І з тим ворогом український нарід ніколи не помирить ся; буде з ним у вічній боротьбі так довго, аж доки не відібе назад кожду зрабовану частинку української землї.

Нам хочеть ся вірити, що справу північної Буковини, північно східної части Угорщини, східної Галичини і Холмщини порішить корисно мирова конференція. В кождім случаю, Поляки мусять зрозуміти, що — як каже український нарід — коли Полякам не заарґументують протести, то заарґументує зелїзний кулак...

А ті, які вже нинї предвиджують нещастє над Холмщиною і тому протестують проти влученя Холмщини до Польщі, будуть перші, які затиснуть той кулак...

За ними зірветь ся весь український нарід.

Ми звертали вже нераз увагу на ту сумну обставину серед американських Українців, іменно, що деякі українські ґазети посьвячують мало місця обговорюваню старокраєвих справ.

На се звернула вже увагу навіть київська українська преса, а зчаста звертають таку увагу сьвідомійші Українці у своїх листах. Один полонений галицький Українець-офіцир, який тепер перебуває в Новониколаївску, пише в листї з 29. червня б. р. отсе:

Про мої відносини не буду богато писати. Сиджу, як передтим, в лягри, в деревляних бараках, по 80 людий разом. Крик, гамір. Всьо під сторожею. Анї за поріг. Одинока радість, се вістки з України. Організація, національна сьвідомість росте в скорім темпі. Вірити не хочеть ся. На очах всьо виростає. Всї вже з симпатією числять ся. Наші майже всї зединились при домаганю автономії, хоч є досить сильна партія самостійників. **Дуже невдоволені з американсько-української преси, яка (з виїмком „Свободи") так непевно ставить ся до українського руху в Росії і нічім їх не піддержує.**

Іміґрація по війнї буде зі заходу на схід.

„Міліони чужинців повернуть по війнї до Европи", каже іміґраційний комісар Фр. Ч. Гов.

(Після Річарда Барри).

Міліони Американців-чужинців, які заступають майже кожду европейську народність, мають намір повернути до свого рідного краю скоро лише буде проголошений мир. Вони з великою нетерпеливостию чекали і чекають, коли піднесеть ся в гору прапор мира. І коли ся хвиля надійде, Америка буде сьвідком так великої реемиґрації, якої ще не було в нашій історії.

В останних місяцях так богато ріжних запитів вплинуло до зелїзничих і корабельних компаній в справі переїзду через океан до Европи, що після їх звіту, хоч не урядово зробленого, в приблизно найменьше 1.000.000 чужинців, які тепер жиють в Злучених Державах, має намір повернути до своєї вітчини.

Іміґраційний комісар, Фр. Ч. Гов. каже, що після його гадки, коли взяти найнизшу оцінку, найменьше 2.000.000 людий поверне до Европи в протягу першого року по війнї. Инші іміґраційні урядники знова заявили, що їх зовсїм не здивує, коли по війнї 3.000.000 або 4.000.000 а навіть 5.000.000 людий поверне до Европи.

Коли взьметь ся під розвагу, що в часї перед війною пересічно приїздило річно 300.000 до 400.000 до Злучених Держав, то дійсно сей край опинеть ся перед неабияким проблємом.

Від віків народи вандрували на захід. Вандрівка племен, від початку людської доби відбувала ся все в напрямі заходу сонця. Чи конець війни має положити конець і сїй історичній добі? Чи вже остаточно чоловік наситив ся землями на заході? І його вандрівка починає плисти, перший раз від часу відкритя Америки, в напрямі сходу сонця? А коли так, то длячого?

Такі питаня поставлено іміґраційному комісареви.

„Так", відповів Фр. Ч. Гов, „здаєть ся менї, що ми находимо ся в передодни великої зміни. Школа й думати про се, щоби справа іміґрації зістала після війни такасама як перед війною. Всї знаки предсказують лихо і, коли як державні так і стейтові власти не видадуть відповідних заряджень, то ми можемо ся опинити серед зовсїм противних відносин. Щоби се виразити се більше виразно, то ми зі слова „іміґрація" будемо мусїли виймити букву „і" а заступити її буквою „е" (значить „іміґрація" перемінить ся в „еміґрація").

Комісар, Фр. Ч. Гов, говорив се у своїм бюрі на Еліс Айленд. Давна атмосфера на острові минула. Минули днї, коли всї дороги були переповнені чужинцями в ріжнобарвних одягах, коли острів представляв вавилонську вежу, все те минуло ся. Всї будинки нинї пусті. Еліс Айленд є знаком часу.

„Але запевно по війнї іміґрація розпічнеть ся наново", — заважали ми в розмові з комісарем. „Треба надіяти ся, що міліони людий будуть утікати від війною знищеної Европи, шукаючи захисту в Америцї. Можна сподївати ся, що перший рік після війни буде найбільший рік іміґрації в нашій історії".

„Нї", відповів комісар Гов, „я так не думаю. В найлїпшім разї надвишка іміґрації не буде дуже значна; то значить, коли відтягнеть ся від числа людий, які прибули, число людий, які відси відїхали".

„Що берете за підставу до такого міркованя?"

„Перше: Статистика, зроблена зелїзничими і корабельними компаніями, виказує, що найменьше один міліон чужинців з хвилею проголошеня мира має намір вернути до Европи.

„Друге: Звіти численних заводів у західних містах Злучених Держав виказують, що серед робітників угорських, австрійських і з инших держав дасть ся завважати рух, який сьвідчить, що вони мають намір повернути безпроволочно до своєї вітчини.

„Трете: Банки в околицях копалень угля і в околицях промислових доокіль, що Росіяни, Поляки і Італійці щадять у великій скількости гроші, вкладаючи їх на щадницю, і роблять приготованя до повороту.

„Четверте: Мої студії хліборобських відносин в Европі виказують, що вони є в суперечности з хліборобськими відносинами у Злучених Державах. Се послїдне є моєю головною підставою, хоч поперед мною наведені признаки є зовсїм вистарчаючі, щоби оправдати моє припущене".

„В який спосіб дасть ся оправдати так великий поворот до Европи?"

„Хочу зібрати головнїйші причини, зачинаючи від меньше важних.

„1. **Бажанє побачити свою родину і своїх приятелїв.** Ми числимо 15 міліонів чужинців у Злучених Державах і більше нїж три роки тих 15 міліонів людий дуже мало або й зовсїм не могло зносити ся зі своїми родинами по тамтій стороні океану. Коли би комунїкація не була перервана, то, можливо, що вони й лишили би ся. Без сумнїву було би відіграло тут ролю право приґоди; страшні описи в листах були би відобрали охоту неодному повертати. А-ле, не маючи зовсїм змоги порозуміватись, люди стали неспокійні і незадоволені, а уява завсїгди ділає найгірше. Все те, получене разом з відносинами тутешними, витворює приневолюючий настрій.

„2. **Шуканє родинних маєтків і посїлостий.** Сотки тисячів, а може й міліони людий, втратили у війнї своїх кревних. Богато людий прибуло до сього краю з причини незадоволеня при подїлї маєтків в старім краю. Тепер вони будуть вертати в тій надії, що їм припаде така частина маєтку, що їх задоволить. Смерть і зміна вимели старі порахунки; многі серця огорнула туга за ріднею.

„3. Панує загальне переконанє, а передівсїм серед Росіян, а також серед Поляків, Мадярів і мешканців балканських держав, що **земля в тих краях подешевіє. Зокрема Росія має свою примару; богато Росіян жде нетерпеливо на поворот, щоби користати зі змін, які в Росії зайшли. Инші знова числять на банкротство великих дїдичів в Польщі і на Угорщині, як також на велике знищене в краю.**

„4. **Кожда держава в Европі вже заздалегідь робить пляни, щоби пособляти сьому рухови.** В кождім краю, почавши від Ірляндії аж до Чорного моря, днї неприсутности господаря і великих несправедливих посїлостий, безоглядну на те, хто є їх властителем, правдоподібно минули ся раз на все. Кожде правительство під тим зглядом пробуджуєть ся.

„5. **Богато, а може й більшість, людий виїде зі Злучених Держав задля відносин в промислї.**

„6. **Змагаюча ся трудність, а в богато случаях практична неможливість, для іміґранта, щоби здобути ся на власний дім.** Села центральної і полудневої Европи становили головну підвалину для нашої іміґрації в останних десятьох роках. Славяни, Нїмцї і Романи є люди, які люблять власну хату. Вони прийшли тут, бо їм говорено, що тут є рай для таких, що хочуть мати власну хату; що у Злучених Державах кождий чоловік дуже легко може постарати ся о власну хату. Колись давнїйше воно було правдиве, але не нинї. І так вони будуть вертати назад в надії, що там будуть могли скорше прийти до власної хати.

(Конець буде).

Фінансовий звіт федерації десь загубив ся.

Обговорюючи наради і протокол федераційників з їх послїдного „сойму", зробили ми закид, що фінансова господарка „босів" з Федерації дуже підозріла і неясна. Яко доказ навели ми факт, що навіть сам касієр, п. Луців, хоч знав дуже добре, що на зїздї треба буде предложити бодай про людське око якийсь фінансовий звіт, не був всилї подати точного фінансового стану Федерації, але заявив, що знає стан лише „так меньше-більше". Таксамо не зложив звіту головний „фінансовий секретар" Федерації, швайцарський делеґат, Микола Цеглинський. Він таксамо сарака не знав, що коли не перед делеґатами, то бодай перед тими, що колись до Федерації свої центи посилали, треба буде представити якийсь рахунок і з фондів Федерації і з фонду „Українського Дня".

Длячого ті оба панове сього не зробили, не знати. Та п. Луцівови нема диводи, він не був платним урядником Федерації або може не має голови до так тяжких і трудних рахунків. Але швайцарський делеґат урядував у Федерації і побирав місячну платню. В протоколі є прецінь виразно записане, що п. Цеглинський побрав від вересня 1916 р. до часу „сойму" 605 долярів з каси Федерації. Ми знаємо дуже добре, що п. Цеглинський крім першого числа „Народа" і лайливих статий (під котрими відтак був підписаний п. Сїчинський) нїчого для Федерації не зробив. Міг бодай зладити звіт.

І так стало ся, що коли на останнім „соймі" делеґати зажадали фінансового звіту, звіту не було.

Федераційні „боси" удали дурних і давай вибирати контрольну комісію, щоби рахувала маєтки Федерації. Пріли бідні контрольори, але дорахувати ся таки не могли. (Видячи, що дарма їх робота, покинули рахувати книжки і гроші, а взяли ся до численя витинків з ґазет). Цїлий звіт контрольної комісії полягав у відчитаню лише загальної суми приходів і розходів. Подрібного зіставленя приходів і розходів контрольна комісія на зїздї не відчитувала. Коли би була відчитувана, то правдоподібно бодай один з делеґатів мусїв би був се чути.

Тимчасом показуєть ся, що контрольна, чи шконтруюча комісія звіт зладила і він лише „через недогляд не був друкований" в протоколї. Іменно в „Народній Волї" (ч. 126) секретар „сойму", п. Мирослав Стечишин, „пояснив" сю справу близше. Се поясненє звучить:

> На з'їздї Федерації Українців 15. і 16. вересня я писав протокол і я відтак приготовляв його до друку в „Народї". Фінансового звіту Федерації, приготовленого на з'їздї шконтруючою комісією **я не переписував,** а вложив його **між** свою рукопись і вислав до друку. Тимчасом, як бачу з 13. ч. „Народа", де є поміщена та часть протоколу, між якою мав бути передрукований звіт шконтруючої комісії, при друкованю протоколу з'їзду зайшла через недогляд прикра помилка, а іменно є надруковане **тільки те, що я писав.** Складач в друкарни, чи той хто коректував наскладане, не звернув уваги на те, що фінансовий звіт, писаний рукою д. Саламандри, є також частею протоколу. Наслідок той, що фінансовий звіт Федерації лишив ся доси недрукованим і буде друкований доперва **в найблизшім числї „Народа".**

З „поясненя" п. Стечишина довідуємо ся, що п. Саламандра написав звіт, але длячого його на зборах в цїлости не читано? Чи може „боси" бояли ся, що через відчитанє подрібних розходів викличуть серед делеґатів пригноблюючий настрій і тому до відчитаня не допустили?

П. Стечишин у своїм „поясненю" того не поясненює, але натомісць пояснює, длячого сей звіт не друкований. От „прикра помилка"... Складач або коректор не знали, що фінансовий звіт є фінансовим звітом і його пропустили...

І пан Стечишин думає, що дійсно знайдуть ся такі ще наївні люди у Федерації, що сьому штубацькому викрутови повірять. Сей викрут вийшов би школяреви з першої кляси, але не співредакторови „Народної Волї"...

„Боси" від Федерації і п. Стечишин дуже добре знають, длячого зроблено „прикру помилку" і длячого фінансовий звіт з протоколу пропущено. І ми знаємо, що для „босів" від Федерації є се річ дуже неприємна.

Штука з „прикрою помилкою" не удала ся. „Свобода" помішала пляни федераційним „босам".

Та заки розберемо близше доходи і розходи Федерації чекаємо на точний звіт, який після обітниці п. Стечишина має появити ся в найблизшім числї „Народа".

На „найблизше" число „Народу" було треба нераз ждати й цїлими місяцями, але ми надїємо ся, що тим разом може вийде скорше. Отже чекаємо терпеливо на обітницю...

Бій на житє і смерть.

(Оповіданє німецького жовнїра-очевидця).

Піхота в боротьбі з кавалєрією.

Наші літаки відкрили, що недалеко від нас згромаджують ся великі маси кавалєрії, яка певно збирає ся напасти на нас. Ми не могли дістати ніякої помочи, бо під сю хвилю не було за нами ніяких резерв до розпорядимости. Так мусїли ми самі занятя свої становища і боронити ся, як могли. Нашим головним завданем було боронити батерію артилєрії, що стояла недалеко позаду нас. Ми викопали скоро рови і усадовили ся в них. Опісля помістили машинові карабіни, прилагодили велику скількість амуниції — і стали чекати.

Нараз наша артилєрія розпочала стріляти, а кулї зі всистом перелїтали понад наші голови і падали в ряди противника. Ворога ми не могли бачити, бо у віддаленю 500 метрів перед нами був малий ліс.

Старий, сивий майор від інфантерії обняв команду над нами і поучив нас, що маємо робити, коли нас заатакує кавалєрія. Саперів роздїлено між інфантерією. На случай атаку кавалєрії ми мали сидїти тихо, мірячи і не дати достеречи себе неприятелеви. Ми не мали стріляти так довго, аж доки не зачне сам майор, котрий став особисто коло одного машинового карабіна. На даний знак ми мали стріляти так скоро, як се лиш було можна. Ми мали мірити спокійно, але скоро.

Огонь нашої артилєрії ставав щораз сильнїйший, а вказівки, як стріляти, давав наш літак, що плавав високо у воздухах.

Не минуло чверть години, а вже здавало ся нам, що ми є щасливі та що кавалєрія не буде нас атакувати. Та нараз стало ся щось иншого. Один торкнув другого і всї очи звернули ся на малий ліс перед нами. З обох сторін ліса виїхала велика сила кавалєрії, скоро злучила ся з собою і шаленим гальопом, мов страшний гураган, пустила ся на нас. Я поглянув мимоволї позад себе і спостеріг, що наша артилєрія нараз заперестала зовсїм стріляти і що канонїри добували своїх ножів, приготовляючись до оборони своїх канон.

Але скорше нїж я можу се оповісти кавалєрія в шаленім гонї наближала ся на нас. Земля під нами тряслá ся. Я повів рукою по своїм тїлї і здавало ся менї, що я вже знаю наперед, де кінь вдарить і роздопче мене копитом. Міжтим кавалєрія в дикім гальопі наближала ся до нас щораз близше і близше. Ми вже могли видїти копита коний, які заледви дотикали ся землї і немовби летїли понад землю. Ми вже могли розпізнати їздців на конях. Лиця їх були розгорілі, звернені в одну сторону — до нас. Вони вже приближили ся 350 метрів. Ми чули щораз виразнїйше, як їх конї храпіли і форкали. Ніхто не стріляв.

300, — 250 метрів.

Мій сусїд торкнув мене рукою і сказав до мене: „Старий чорт (майор) одурів! Таж зараз усїх нас розтолочать конї, а він ще не дає знаку стріляти!"

Я не зважав на сї слова. В моїм тїлї бив кождий нерв, якби мав тріснути.

Мимоволї, конвульсійно я вхопив за свій карабін і очікував страшної хвилї. Двіста метрів! Ніякої команди! Ніякого знаку! Чи старий майор направду здурів, чи він ослїп?! 180 метрів! Я почув, що по моїм тїлї спливає зимний піт і зачав тремтїти, якби прийшла моя послїдна година.

150 метрів!...

Мій сусїд присунув ся до мене. Положенє видало ся нам страшне.

130 метрів! — Нараз роздав ся пекольний тріскіт! Рррр — і град куль посипав ся з машинових карабінів на людий і звіряте коса траву. — А з людий і звірят повстав вал, через який перелїтали задні ряди кавалєрії лиш по се, щоби згинути від страшного граду куль.

„Продовжати огонь!" — була команда — „скорше стріляти!" Страшне діло братовбийства йшло живо вперед. Сотки гинули кождої секунди. Заледви на 100 метрів від нас лежало 600 людий і коний, одні коло других і одні на других в найріжнороднїйших невиданих позиціях. Що 5 мінут передтим було образом сили, веселої молодости — пишні їздцї — се було тепер страшною, безобразною масою стікаючого кровю мяса.

„А що дїяло ся з нами?" — Капітан артилєрії ґратулював нашому майорови...

Ми сьміяли ся над нашим „геройським" дїлом і жартували весело. Чомуж ми сьміялись і веселились із сего страшного діла?

Тому, що инший згинув, а не ми. Се була боротьба о житє і смерть. Се було: або ми або вони. Ми мали право тїшити ся, а всякі чувства відкинути до чорта.

Чиж не були ми жовнїрами, масовими убийниками, варварами?...

Володимир Сиротенко.

СИРОТА.

Він сиротина, сам один,
Нема в нього рідні;
Серед своїх сумних руїн
Він коротає днї.
Куди погляне — все чуже,
Нема нїчого ждать.
Докучило йому уже
Без відпиху страдать.
Не має він для кого жить;
Куди він не іде,
Усюди в нього лиш болить
Серденько молоде.
Нема в нього дружиноньки,
Ні тихого кутка,
Не знає він хвилиноньки,
Щоб не була гірка.
І сумно скрізь і пусто скрізь...
На віки хоч заснуть,
Щоби не лити марно сліз,
Не пить життя отрут.
Одна лиш мить... Чогож дрожить?
Чи се є смерти страх,
Що він спинивсь і знов біжить
На свій тернистий шлях?
Ні, ні, не жах! Він вмів спитать
Себе серед руїн:
Хто в силі ще свій край кохать —
Чи сиротина він?

Ню Йорк 19. жовтня 1917.

АФОРИЗМИ.

Для відзисканя молодости треба лише повторити свої дитинні глупоти.

Запізнно пізнаємо, що одинокою річию, котрої не жалуємо, є наші блуди.

Точність є злодієм часу.

Коли слухаєть ся злу музику, то тодї обовязок приказує заглушувати розмову.

Артисти-співаки є всї чужинцями. Се мудро з їх сторони, а користно для штуки. Стать ся ьона тим способом космополітичною (всесьвітною).

Люди знають нинї цїну всього, але не знають вартости нїчого.

Мущини женять ся, бо є стомлені; женщини задля цікавости. Але обі сторони зазнають розчарованя.

Правдива тайна житя полягає на пошукуваню краси.

То що було достаточним для наших батьків, для нас вже не є достаточним.

Холмщина хоче злуки з Україною.

I.

Ми низше підписані утікачі-Українці холмської губернії, з приводу політичних обставин, які тепер стались з нашою Холмщиною, зібрали ся в мешканю Івана Мельничука і постановили при допомозі Української Центральної Ради відстоювати житєві інтереси нашої дорогої Холмщини. Наші домаганя такі:

1) Холмщина і Полісє, як здавен-давна українські землї, повинні війти в склад Росії і злитись з рідною по вірі, звичаям і мові Україною.

2. В ліквідаційній комісії в справах Польщі, повинен бути і представник від населеня Холмщини.

3) В установчих зборах населенє Холмщини повинно мати своїх представників окремо.

4) По скінченю війни населенє Холмщини повинно дістати поміч, аби підняти хазяйство і щоби було заплачено за всі щкоди.

5) Земля Холмщини повинна перейти корінному населеню без ріжниці віри, і в такім порядку, який установлять установчі збори.

52 підписи утікачів-Українців холмської губернії, томашівського, Грубешівського і замостського повітів, які проживають в хуторі Дубрівка, орловської губ. брянського повіту.

II.

1917 року, мая 9. дня. З огляду рішеня російського правительства виділити Польщу в незалежну державу, ми низше підписані біженції холмської губернії, тимчасово проживаючі в місті Черкасах, київської губ., заявляємо, що холмська губернія з поконвіку руська, вітчина першого збирача землї руської, рівноапостольського великого князя Володимира, заселена Українцями, котрі не мають нічого спільного з Поляками, і длятого просимо російський уряд і всю російську людність недопустити, щоби холмська губернія була включена в склад Польщі, а також просимо:

1) Щоби Холмщина і Полісє, яко з покон-віку руські землї, війшли в склад Росії і злучились з рідною по мові, звичаям і вірі Україною.

2) Щоби в Ліквідаційній Комісії по справам Польщі брали участь і представники від Холмщини.

3) Щоби в установчих зборах, котрі будуть скликані для впорядкованя нового житя Росії, Холмщина мала своїх окремих представників.

4) Щоби по скінченю війни населеню Холмщини дати запомогу для відбудови господарства і також нагороду за шкоди.

5) Щоб землю в Холмщині віддано корінному населеню без ріжниці віри, способом, який вкажуть установчі збори.

22 підписи.

III.

17. цьвітня 1917 р. відбули ся збори біженців учителів, оо. законовчителів, і взагалі людий походженем з Холмщини, що були звідтам евакуовані і живуть тепер в Києві. Сі збори приняли такі резолюції:

1. Збори визнають недопустимим, щоби Холмщина зосталась в межах Польщі — се суперечило-б історичній правді, національній самосьвідомости і укладам місцевого житя.

2. Визнаючи, що тільки органічне єднанє Холмщини з українським народом, як історичним житєвим руслом, може їй забезпечити можливість правильного політичного і культурного розвитку в будуччині, збори постановляють, що Холмщина повинна приєднати ся до українського руху, заховучи деякі особливости її житя.

Висше наведені резолюції були передані 18. цьвітня 1917 року Комітетови Центральної Української Ради уповноваженими від зборів учителем перемської школи Кост. Юрчуком і о. законовчителем теребинської школи, Ант. Матегоном.

Голова зборів **Ф. Кораллов.**
Писар зборів **А. Юшкевич.**

24. цьвітня 1917 року відбули ся другі збори в мешканю дирекції біженців учителів оо. законовчителів і взагалі людий походженем з Холмщини, котрі були евакуовані і живуть тепер в Києві. На сих зборах було присутних 126 Холмщан, серед котрих учителів початкових шкіл було 31, оо. законовчителів 9, селян ріжних повітів Холмщини 58, полупанків 25 (також один Поляк Н. Гінтер), 3 члени від управи і служачих в холмській учебній дирекції.

На зборах 24. цьвітня була принята І-ша резолюція зборів 17. цьвітня 120 голосами при однім здержавшим ся від голосованя, і II. резолюція тих-же зборів одноголосно.

Голова зборів **Ф. Кораллов.**
Писар зборів **А. Юшкевич.**

З Комітету Холмської Проґрес- Демокр. Ґрупи в Москві.

Цїлком поділяючи думку, що видвигнула Українська Центральна Рада, про участь представника українського народу в праці Ліквідаційної Комісії в справах Польщі, — Комітет Холмської Проґрес.-Демокр. Ґрупи в Москві гадає, що інтереси українського населеня Холмщини повинні бути безпосередно представлені в Комісії і до неї повинен бути введений представник від проґрес.-демокр. елементів Холмщини в порозуміню з Українською Центральною Радою.

Голова Комітету **Микола Черлюнчакевич.**
Секретар **А. Врона.**

Копія сеї резолюції вислана до Ліквідаційної Комісії Польщі 24. мая 1917 року.

М. Черлюнчакевич.

IV.

З огляду на важні історичні дні, коли рішаєть ся доля богатьох народів, що входять в склад Росії і поза неї, на шляху до самоопредїленя більших і меньших народів, ми, мешканці холмської губернії, що складаємо частину великого українського народу, і що довший час в силу історичних обставин були силою відірвані від його, тепер прямуємо до злитя з рідною нам Україною. Теперішна жорстока війна силою відірвала нас від рідних осель і розкинула нас по ріжних закутках Росії, а голос наш в теперішну хвилину може бути слабший від голосу польського населеня, яке входить в склад холмської губернії, хоч і складає меньшість, але більш згуртовану; ми надіємо ся на поміч всього українського народу, котрий не допустить своїх братів, які живуть по окраїнах і які пройшли тяжкий історичний шлях, — на дальше пригнїченє, неволенє нас иншими національностями.

Врешті настав час, коли наша завітна мрія злитись з братерським українським народом може здійснитись і тільки тепер коли наш голос разом з голосом всього українського народу мати-ме рішаюче значінє, а для сього ми даємо свій голос за прилученем холмської губернії до України.

Підписи. 25. мая 1917 р. Станиця Камінська, Донської Области.

Евакуовані біженці холмської губернії в Станції Каменській, донської области.

Київ. Голові Української Центральної Ради, професору Грушевському.

Загальні збори біженців Холмщини щиро витають у Вашій особі Українську Центральну Раду яко завзятого борця за національні права України і вірять, що Рада уміє відстояти і злучити із загальним ділом України, покривджену історичною несправедливостю Холмщину.

Голова Комітету біженців **Дуба.**

На загальних зборах Української Громади 5. мая б. р. її члени біженці з холмської губернії звернули увагу громади на те, що в промові д. Садовського на Українськім Конґресі визначалось, що в територію самостійної України повинні війти губернії: київська, полтавська, подільська, херсонська, волинська, харківська, катеринославська ,чернигівська. Холмщане визнають, що їх холмська губернія безумовно повинна належати до території самостійної України, і просять, щоб її не було обмежено тоді, як буде укладатись національно-територіяльна самостійність України.

На підставі сього Українська Громада звертаєть ся до Центральної Ради з проханями і бажанем, щоб ні Холмщина, ні три повіти Люблинської губернії (красноставський, яновський радинський) не були відрізані від України і не підпали під Польщу.

Голова Громади, приват-доцент (підпис не читкий).

Постанови схода біженців з холмської губернії (село Гуси, влодавського повіту, громада Яблонь, село Угнин, влодавського повіту, громада Гурно і село Бархачів, замостського повіту, громади Лабунь).

1917 року 28. мая. Ми, низше підписані біженці холмської губернії, проживаючі нині в селї Астрадамівці, симбірської губернії, алатирського повіту, обміркувавши питаня, які торкають ся нашого майбутнього національного самовизначеня у вільній Росії, і инші питаня, сполучені з сучасними подіями, одностайне постановили: 1) Всіми силами змагатись до того, щоб холмська губернія, як споконвічна українська земля з українським народом, який богато віків терпів ріжні кривди від своїх сусідів, — Поляків, і зумів протягом сього часу зберегти свої національні ціхи: мову, звичаї, віру православну, — була прилучена до рідної нам в усьому України, але ні в якому разї не до чужої нам по культурі, мові, звичаям і вірі Польщі; тільки в злуці з Україною можливе житє для нас, холмського люду. 2) В праці ліквідаційної комісії в справах Польщі повинні брати участь і представники від людности холмської губернії. 3) На установчі збори повинні бути допущені представники від людности холмської губернії. 4) По скінченю війни Холмщанам треба дати запомогу, для відновленя зруйнованого хазяйства, і треба повернути втрати, що спричинила війна. 5) Землю в Холмщині треба передати корінному населеню Холмщини, без ріжниці віри, на умовах, які вироблять установчі збори.

Голова біженського організаційного комітету **Данило Ґазда.** Секретар **Петро Фурман.** Члени Комітету **Микола Сидорчук, Юліян Сидорчук, Михайло Яхтома.**

Підписали: (ідуть підписи 29 грамотних і підпис **Лопатнюка,** що розписав ся за 57 душ неграмотних).

ЮГОСЛАВЯНИ.

Тепер у Києві в складі російського війска є коло сотні офіцирів, а в Дарниці кількасот салдатів, що рік тому або два були нашими австрійськими бранцями. Тепер деякі з них належать до Югославянського Ударного Батальона, инші прибули до штабу й чекають відправки до тої чи другої фронтової частини. Сі офіцири й салдати недавно вийшли з Сербського Вольонтерського Корпуса, не порозумівшись з висшим складом як корпусної, так і бригадної та полкової команди. Кличуть себе всї ті протестанти „Югославянами". Через те, що се нова течія політична серед наших братів, південних Славян — течія, котра чекає на своє устє по війні і, запевне, грати-ме ролю серед дебат майбутнього мирового конґресу, — маємо на увазї подати деякі найкоротші відомости про те, що се таке, відки і як воно повстало. Знаючи за південних Славян, Болгарів, Сербів та Чорногорців, до сього часу рідко хто з пересічної людности зараховував до них Хорватів і Словінців чи, принаймні був цілком сьвідомий, що Серби, Чорногорці, Хорвати й Словінці є один і тойсамий нарід, що посідає крім королївства Сербії та Чорногори, Хорватію, Славонію, Босну, Герцеґовину, Дальматію, південь та південний захід Угорщини, Істрію, Тріест, всі острови Адрійського моря, Країну, Стирію в дві треті части її людности, Каринтію в пів части її людности, а також північну Грецію, навколо Солуня. Всеї тої південно-славянської (крім Болгарів) людности рахуєть ся коло 14 міліонів, з яких 1 і пів міліона складають Словінці, що, єдині, мовою своєю трохи відріжняють ся від решти своїх братів, Сербо-Хорватів.

Бо Серби й Хорвати мають абсолютно тусаму мову; ріжниця лиш в правописи: Серби, яко православні, затримали азбуку славянську, фонетично зреформувавши її, а Хорвати, яко католики, латинську. Словінці також католики й вживають букв латинських. (Між иншим, в цілій тій мові, а в мові словінській зосібна маємо дуже богато спільного з нашою мовою: шкода, чекай, каже, чуєш, розумієш, треба, жито, крок, мати (нелька), плуг, папір, оловка (олівець), яруга, пас (пес) і т. и.).

Отже Серби, Хорвати, Словінці й Чорногорці є галузи одного народу, котрий власне треба мати на увазї, коли чуємо мало популярне покищо „Югославяни".

Крім Сербів і Чорногорців, котрі, як відомо, мають свої держави, решта Югославян є під Австро-Угорщиною, при чім Хорватія, єдина з усіх Славян Австро-Угорщини, має широку самоуправу, бо вона нїби не завойована, а добровільно приєднала ся до Угорщини року 1102, а потім року 1527 добровільно признала Габсбурґів за своїх королів.

Думка про таке чи инше обєднанє Югославян австрійських і неавстрійських істнувала завсїди, хоч державна політика Австро-Угорщини противилась тій думці, а найголовнійше — клерикальні круги, як хорватські, так сербські; — перші, боячись православя, а другі — католицтва.

Але перед війною думка та більше владно запанувала з обох боків югославянського кордону. Не дурно кождий патріот австро-угорської держави так богато говорив і так лякав ся „великосербської інтриґи". Сербія таки плекала ідею обєднаня всїх Югославян — під булавою Караґеорґієвичів; зі свого боку Хорвати, Словінці та Серби австро-угорські також мріяли про зєднанє з королївською Сербією, але анї трохи не звязуючи сих мрій з іменем Караґеорґієвичів. Були ріжні розмови щодо кандидата на той проблематичний югославянський трон: одні гадали про герцоґа Абруцького (свояка короля італїйського), другі шептали про герцоґа Конната (свояка Ґеорґа анґлїйського), — а все те цілком приватно, неофіціяльно, конспіративно, як звичайно, в межах чужої держави, підданцями котрої були і мусїли бути. Отверто покищо заявляло ся і вимагало ся від Австро-Угорщини цілковитої автономії Хорвато-Славонії, і Франц Фердинанд нібито мав на думці, йдучи на зустріч тим бажаням та запобігаючи перед великосербською небезпекою перетворити Австро-Угорщину з дуалїстичної натріялїстичну державу, — Австро-Угро-Південно-Славянщину.

Власне під сим гаслом, сподіваючись на здійсненє хорвато-словінських національних змагань, яко на компензацію по війні, австрійські Югославяни й ставали до зброї в непотрібній для них, але потрібній для обіцяючої Австрії боротьбі з Росією. Зі свого боку й Караґеорґієвичі, Петро й Олександер, з початку війни весь час видавали проклямації до народу югославянського, де закликали до зєднаня всїх югославянських сил проти Австро-Угорщини під гаслом майбутньої Югославії.

Юр. Стріжавський.

(„Наша Спілка").

Дописи.

З NEW YORK. N. Y.

Серед нюйорських Товариств.

До драматично - співацьких кружків, котрі заслугують на увагу та більше заінтересованя належить драматично-співацький кружок „Української Бесїди" в Ню Йорку. Члени сього кружка, се зорґанізована дружина Українського Народного Театру в Ню Йрку. Драматичні та співацькі сили Кружка є добрі. Не хочу хвалити сих людий, бо вони не женуть за почотами. Тимбільше, що сї люди вже у своїй грі попали під критичні пера ріжних покликаних і не покликаних критиків. Сї люди вже перейшли школу критиків, кидаючих болотом на них. За що? За те лише, що у них є любов і пошана до своєї штуки. За те що вони зобовязали себе для української пісні і української драми. Як корчик хрещатого барвінку розпускає свої вітя, так любов до свого рідного зміцняєть ся у них з кождим днем і кріпшає. Тим більше на чужині, далеко від своїх, серед того американського Вавилону, де могли потонути. Приїхавши сюди, вони заховали в серця своїх даний їм заповіт батьками та матерами: „Любіть діти Україну цілим своїм серцем". Так як той корабель-Титан бєть ся о істнованє серед филь розбурханого моря, так і вони серед ворожого їм елементу співають кроваву пісню дану їм батьками, грають розпучливу драму, на котру складали ся сотки поколїнь. Зразити їх до роботи народної не так то легко, як соломяним патріотам здаєть ся. Розбити їх годі, бо вже спробували лихі люди і завели ся. Найкрасшим поличником відповіли розбивачам словами нашого поета-критика Щурата:

Далека Ти а близька нам кохана вітчино,
Як сонце з неба Твоїм ланам, Ти сьвітиш нам в одно
Сьвіти нам вітчино, сьвіти, кохана Україно.
Щоб знали ми, куди нам іти у слушную годину.
У бій, у бій, засьвітлий прапор Твій
За Тебе Україно! За Тебе Україно!

Так!.... За Тебе Україно, бо се Твої діти, що линуть до Тебе цілим своїм серцем, своєю захопленою душею. Ніщо їх не спинить у вибраній дорозї. А в доказ їх правдомовних слів ставлять штуку: „Ох, не люби двох" 4. падолиста на відкритє нового сезону 1912—1918 року. Як рівнож в найблизшій будуччині поставлять „Майську Ніч" Шатковського і другі песи найлучших українських драматурґів.

С. Бурлака.

Ню Йорк, 20. жовтня 1917.

РОДИМЦІ! ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

РОДИМЦІ! ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДУ", А ТАКОЖ ПРИЄДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

„Фундаційний Акт" Українського Народного Дому в Ню Йорку.

„Фундаційний Акт" Українського Народного Дому в Ню Йорку, який замуровано в угольний камінь, звучить:

„Український Народний Дім, здвигнений Українською Народною Громадою в Ню Йорку, в 1917 р., за президента Злучених Держав Вудрова Вілсона, за майора міста Ню Йорку Джана Пурроя Мічела, в році освободженя України, за президії Михайла Грушевського в Українській Центральній Раді в Києві — заходами всіх товариств, зорґанізованих в Українській Народній Громаді в Ню Йорку, під предсідательством о. Миколи Підгорецького, за: заступника предсідателя д-ра Івана Смита, заступника предсідателя і секретаря Петра Задорецького, касієра Івана Лазорчика, членів контрольної комісії: Андроника Бучака, Фелікса Дашкевича і Онуфрія Яремчука та прочих членів ширшого комітету, — передано дня 20-го жовтня 1917 до ужитку українському народови.

„Ню Йорк, дня 20-го жовтня 1917".

Пять літ арешту за виступ проти військового закона.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

Фредерік Крафт з Ріджфілд, Н. Дж., який свого часу кандидував на ґовернора стейту Ню Джерзи яко соціялістичний кандидат, дістав 5 літ арешту і 1.000 долярів гривни. Він провинив ся проти військового закона, виступаючи у своїх промовах в Нюарку, Н. Дж., проти військової служби.

За зневагу Жидів дістав два роки арешту.

Бруклинський суд заслав на два роки до арешту бесідника Русселя Дуна, який у своїх промовах виступав проти Жидів і соціялістів. Засуджений вніс рекурс.

Гілквіт не хоче купити бонд позички свободи.

Моріс Гілквіт, соціялістичний кандидат на майора Ню Йорку, заявив, що не купить бонд позички свободи.

„Чи ви купили бонд позички свободи"? — спитали його.

„Ні" — відповів Гілквіт.

„А чи купите бодай один?"

„Ні" — відповів знова Гілквіт.

Якого мира хоче Гілквіт.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

Моріс Гілквіт, говорячи до 1.000 зібраних в Браєнт гали в Ню Йорку, сказав що соціялісти хочуть дати міську адміністрацію так населеню як і богатим клясам. Соціялістична партія — сказав він — є тепер одинокою, яка визнає чисті традиції демократії. „Ми хочемо мира і то скорого мира, — говорив Гілквіт — однак я позволю собі заявити ще раз се, що все заявляю: соціялісти не хочуть окремого мира, який охоронить нашу шкіру, а инші нації Европи видасть на поталу. Ми хочемо загального, доброго і тривалого мира, який принесе користь і благословенство для народів усіх держав, пригнічених страшною війною".

25-, 30- і 35-центова кава походить з одного мішка.

Експерт поживи при нюйорськім „Ґлобі" помістив у тій часописи свою статю, в якій говорить, що кава, яка коштує 25, 30 і 35 центів за фунт походить з одного мішка, з тою лише ріжницею, що одна є таньша, а друга дорозша. Однак якість кави є одна і та сама.

СТАРОКРАЄВІ ВІСТИ.

Знищене в Угнові.

Угнів, равського повіту в Галичині, потерпів не мало від російської інвазії. Цілий ринок спалений. При відступі російських війск 1915 року згоріло понад 100 домів і понад 300 господарських будинків. Будинок, в якім містили ся бюра повітового суду і податкового уряду, положений один кільометер за містом, знищений. Тепер міс точко вспіло трохи упорядкувати ся. Вивезено поза місто всі розвалини, лише на ринку богато ям з пивниць, які сьвідчать, що на тім місци мешкали колись люди.

Населене, яке складаєть ся переважно з Українців, зменьшило ся майже о половину. Коли перед війною було около 5.000 мешканців, то тепер є понад 2.000 душ.

2.300 Поляків з російської Польщі в східній Галичині.

Нагосподарила нам добре стара російська адміністрація. Замало Ляхів було у східній Галичині перед війною, то царське правительство спровадило 2.300 Ляшків аж з Польщі і дало їм там як найліпші і найбільші платні занятя. Їм царський уряд дав місця яко начальників зелізничих стацій, кондукторів і т. п. В самім Тернополи є Поляків з російської Польщі 300 душ.

ЗАГАЛЬНІ ВІСТИ.

Удержавлене фабрик обуви у Франції.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on October 24, 1917 as required by the Act of October 6, 1917.)

З Парижа доносять, що міністеріяльним декретом всі фабрики обуви у Франції переходять під заряд правительства, почавши з днем 15. падолиста. Причиною є се, що фабрики не доставляли достаточного числа обуви, жаданої правительством. Фабрики вспіли виробляти лише 500.000 пар обуви місячно, з чого лише дуже мале число продавало ся населеню. Тепер правительство задумало взяти фабрики у свої руки, сподіваючи ся, що тим способом можна буде доставити більше обуви для населеня.

Злука всіх шведських фабрик сірників.

Оповіщено, що всі фабрики сірників у Швеції злучили ся в одну спілку. Нова корпорація має 400.000 шерів, з котрих кождий коштує по 200 корон. Се буде найбільший сірниковий трост в сьвіті, який буде продукувати річно 5 міліярдів пачок сірників.

ВСЯЧИНА.

Найстарші курці циґарів.

По своїй першій подорожи до Америки, Христоф Колюмб привіз до Европи кілька ростин, які до відкритя Америки були в Европі цілком не знані. Зараз першого року свого побуту у нововідкритій Америці він на острові Куба познакомив ся з бараболею і тютюном, про які Европа ще не знала.

Зі звичаєм куреня тютюну познакомило ся кількох товаришів Колюмба, яких він вислав у нутро острова Куби, щоби там віднайшли майбутню столицю того острова. І вертаючи зі своєї вандрівки, яка зовсім не повела ся, вони пораз перший стали курити тютюн. Се було в 1492-гім році. І від тоді сей звичай розійшов ся по цілім сьвіті.

Перші курці, з якими стрінули ся товариші Колюмба на острові Куба, курили циґара. Вони, повернувши зі своєї подорожи по острові, повідомили Колюмба, що по дорозі вони стрічали кількох тубильців зі смолоскипами в руках, які служили до того, щоби запалювати на однім кінци скручені листки якоїсь ростини. Другий конець дикі брали в уста, щоби втягати дим до себе і відтак випускати. Такий звій листків мешканці острова Куби назвали „табаґо". Еспанці (товариші Колюмба) дивили ся з найбільшим здивованєм на ту дивну і невитолковану пристрасть. Їм тоді й на думку не прийшло, що за кілька столітъ міліони культурних і просьвічених білих людий стануть пристрасно наслідувати звичай дикунів.

Відтиск пальця яко доказ.

Відтиски пальця становлять під теперішну хвилю важний доказ в криміналістиці. Дуже богато людий є того переконаня, що по відтиску пальця люди почали пізнавати злочинців допера в найновійших часах. Тимчасом один місіонар, який довший час перебував на острові Корса, а тепер повернув до Лондону, де мав свій відчит, твердить що инше. Він каже, що йому вдало ся відкрити сліди того поступованя ще в 1200 року. Вже в тім часі невільники на Корсі були приневолені відтискати свою одну руку на картці білого паперу, на якій був опис їх проступку. Значить отже, що винахід про відтискане пальців вже істнує сотки літ, а не, — як кажуть — що сей спосіб винайшов аж в найновійших часах Бартільон.

Руїни на островах Шпіцберґен.

І хтоб міг того надіяти ся, а навіть припускати, що на непривітних островах далекої півночи, положених самітно серед північного ледового океану, найти можна руїни людських осел. Не треба забувати, що ті острови на далекій півночи відкрито вже в 17-тім столітю і що від того часу до тих островів безнастанно вибирали ся експедиції, які часто-густо мусіли і по кілька літ оставати на тих непривітних островах. І власне описом тих руїн у перших людських оселях на Шпіцберґен занимає ся норвежський письменник, Норбноґ.

Перші людські оселі походять з часів прикінци 17. а з початком 18. століття. Їх побудували російські ловці. Вони находять ся в околици Бельсунд і Ісфиорд. Там ловці з перед кількасот літ зимували на острові Шпіцберґен і по їх оселях остали досить значні сліди. По більшій части є се малі колиби, побудовані з приміщенєм шістьох або сімох людий. Та на двох місцях норвежський дослідник відкрив сліди двох досить обширних російських осель, в яких могло поміститись ся велике число мешканців. Се найправдоподібнійше мусіли бути монастирі з великим числом монахів. З останків, які дотривали до наших днів можна бачити, що монастир в Сейф Гейвен був 35 стіп довгий, 30 стіп широкий і був поділений на численні малі і більші кімнати. Инший монастир в заливі Ререрше мав 72 стіп довжини і 20 стіп ширини. Та велика будівля була окружена ще пятьома малими будинками. Се все були мешкальні доми, бо в них бачить ся печі з добре випаленої цеґли. На острові Акселє дослідник кромі всячини найшов також два деревляні палі з вирізаними на них буквами. Відцифроване тих букв показало, що на однім стовпі були вирізані числа 1755 і 1777, підчас коли на другім находила ся довша напись, яка вчасти зовсім затерла ся. Та все таки можна було перечитати: „Прийми, Христе, душу заблудного раба... Проков... Хрести, Царю царів". З великих хрестів, які тут находили ся з російських часів, пропали всі до одного.

Кромі російських руїн на островах Шпіцберґен находить ся також руїни походженя анґлійського і норвежського, які однак є о много рідші. Норвежського походженя є передівсім велике число торфових хат з вимурованими печами, яких вся будова вказує на то, що їх побудували мешканці з північної Норвеґії. В описі Францеска Неґро, який в роках 1664 до 1665 звиджував Норвеґію, він подає, що мешканці північної частини того краю численно вибирають ся на ловлю до Шпіцберґен.

Остаточно коло Белльсунд видно сліди двох великих осель. Останки мурованих підвалин вказують на то, що тут були два великі муровані доми і то поставлені на анґлійський спосіб. На тім місци ще нині можна бачити велику долішну щоку кита, старанно вмуровану в скелю і дерево. Правдоподібно є се якась памятка на якусь важну подію з тих давних часів.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

М. С., Ґлестонбури, Конн. — Се, про що пише надіслана Вами ґазета, було вже поміщене у 120-тім числі „Свободи" з 11. жовтня.

Г. С., Дістройт, Міш. — Хемічного розкладу води можна доконати трома способами: а) після формули Лявоазієра при помочи мілкого зелізного порошку в рурі з тяжко топленого скла, б) при помочи соду і в) при помочи потасу. — Хемічного розкладу повітря можна доконати ріжними і многими способами. Хотівши всьо то пояснити, в часописи забрало би богато місця, та й так справа не вияснила би ся, бо щоби зрозуміти і навчити ся про хемічні розклади тіл, не вистарчить прочитати поясненє, але до того треба мати ріжні приряди. Про всьо Вам потрібне Ви найдете в повнім виданю хемії, яку можете дістати в котрійнебудь порядній книгарни в Дітройт.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

НЕДУЖІ ЛЮДИ

Не тратьте надії тому, що другі доктори і спеціялісти, не змогли Вас вилічити, не тратьте часу, а ідіть сейчас до д-ра Фалька, широко звісного спеціялісти, котрий в послідних (20) роках вилічив тисячі недужих мущин, і коли Ваша недуга є до виліченя, то він Вас вилічить скорше і дешевше ніж який инший спеціяліст. 117—

Лічить ОСЛАБЛЕНЄ НЕРВІВ, НЕДОМАГАНЯ ЖОЛУДКА, СКІРНІ НЕДУГИ, РЕВМАТИЗМ, БОЛІ в хребті і ногах, і ГЕМОРОЇДИ.

ПОРАДА ДАРОМ.

Dr. FALK, спеціяліст,
11 West 28th St., New York City.
межи 5-ою і Бродвей.

Офісові години від 10. до 7. щодня. В неділї і американські сьвята від 10. рано до 1. попол.

ДАРОМ

ЧАЙ НА ПРОБУ.

15 ЧУДОВИХ РОСТИН творять сензацію в медичнім винаході—ОТЦЯ МОЛІНҐЕРА СЛАВНІМ ЧАЮ З ЦЬВІТІВ. Коли терпите на ревматизм, затвердженє, занечищенє крови, долеглївість в жолудку, нестравність, загальне ослабленє і біль голови, нервовість, недугу нирок або утроби, подайте сейчас своє імя почтовою карткою а одержите пачку чаю даром. Адресуйте: 117-128

MOLLINGER MEDICINE CO.,
32 Mollinger Building,
14 East Park Way (N. S.)
Pittsburgh, Pa.

ХТО ХОЧЕ ПРОЧИТАТИ?

Чи хотіли би Ви ліпше жити? Чи хотіли би Ви лекще працювати? Заробляти більше гроший? НЕ ВЖЕЖ ЩО ТАК!

Всі ті Ваші бажаня сповнять ся, як Ви будете знати англійський язик. Подивіть на своїх знакомих, говорячих по англійськи, як їм все є доступне. Они читають англійські ґазети, ходять до театрів, беруть ся до торговлї і все понимають. Чи Ви не хотілиб стати такими? Коли Ви слабо або і зовсім не знаєте англійської мови, то не марнуйте ані хвилї часу, а таки сьогодня напишіть до нас лист і залучіть 10 центів грішми або марками, а ми вишлемо Вам пробну лекцію і покажемо Вам як ми ґарантуємо вивчити Вас в трох місяцях говорити, читати і писати по англійськи за незвичайно малою оплатою. Учащати до сеї школи злишно. Ми учимо заочно. Лекції висилаємо почтою до всіх країв Америки. Тисячі людий покінчили сю школу і тепер они дякують нам. Те саме зробите і Ви. — Адресуйте: 102—

AMERICAN PREPARATORY SCHOOL
525 W. 47th St., New York City.

НОВІСТЬ! НОВІСТЬ!
КОМЕДІЯНТ.

Висилаємо лекції найкрасших штук ґімнастичних і театральних. Кожду лекцію висилаємо разом з великою фотографією, щобисьте побачили як се виглядає, а до тих фотоґрафій додаємо докладний опис як стати таким вправним, щоби такі штуки показувати. Пишіть по одну лекцію на пробу і залучіть 27 цнт. марками, а одержите гарну і чудову фотоґрафію і докладний опис тої штуки. Пишіть на адресу: 114че27

ACROBAT, MIKE WINTON,
2851 W. 23rd St., Chicago, Ill.

ВАЖНЕ ДЛЯ ГРАЮЧИХ АМАТОРСЬКІ ПРЕДСТАВЛЕНЯ.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА КОСТЮМЕРІЯ

Посїдає великий склад першорядних народних русько-українських і иншого рода добірних костюмів як також потрібні прибори до характеризованя осіб, як: перуки, волося, бороди, вуси, шмінки і т. п. Річи ті випозичаємо по дуже низьких цїнах. В нюйорських околицях убираємо і характеризуємо аматорів відповідно до роль граючих на сцені. При замовленях треба присилати спис осіб і потрібних річий. Замовленя треба присилати що найменьше 8 днів перед представленєм на адресу:

MRS. E. UHORCHAK,
310 2nd Street, Jersey City, N. J.
Телефон: 514 Jersey City.

Йосиф Буката
маляр Українець

виконує всяку роботу, яка входить В ОБСЯГ МАЛЯРСТВА — старанно і можливо дешево.

Образи до величавого іконостасу в українській церкві св. Ів. Хрестителя в Сиракюз, Н. Й., і много других малюнків в тутешних церквах — є сьвідоцтвом моєї квалїфікації в обсягу малярської штуки. 114ч132

Всякі письма просить ся висилати на адресу:

JOSEPH BUKATA,
126 Washington Street,
AUBURN, N. Y.

Купуйте Календар У. Н. Союза. Коштує 50 цен. разом з пересилкою.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР
Др. С. М. КАУФМАН
111 E. 7th Street, NEW YORK CITY

Спеціяліст всїх мужеських і женських внутрішних недуг. Лічить новими машинами електричними, уживає Х-Рей.

Години приняття: від 9-ої рано аж 9-ої вечер. 104—

МУЩИНИ

Коли терпите на подразненє нервів, утраченє житєвої сили і енергії, на хоробу жолудка і нирок, загальне ослабленє, параліж, нічні поти в наслідок слабости, болї з причини надмірного їдженя і питя, або инших неосторог, то наш найновійший винахід 126-36 38-40

JUVITO TABLETS

які є зладжені з найбільшого лїчничого зїля в цїлім сьвітї, дасть Вам скору і певну поміч. Пришліть $1.00 за одну пачку або $5.00 за шість пачок. Коли бажаєте, щоби пакунок забезпечити, то пришліть 10 ц. більше. Пишіть на адресу:

JUVITO LABORATORY,
South Hill Branch 25,
PITTSBURGH, PA.

ЧИ ВИ МАЄТЕ НОВИЙ ЦІННИК КНИЖОК „СВОБОДИ"?

А може Ваші знакомі потребують? Ми вишлемо Вам даром.

Пишіть на адресу:

„SVOBODA",
83 Grand St., Jersey City, N. J

В СПРАВІ СІЧОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Подаєсь до загальної відомости, що річне засїдане Головної Січової Старшини скликуєсь на неділю, дня 28. с. м. (жовтня) до галї Народного Дому, 217-19 Іст 6-та ул. в Ню Йорку, яке розпічнесь точно о 9-ій рано.

Порядок нарад такий:

1. Звіт Головної Старшини по порядку.
2. Дискусія над їх звітами.
3. Реорґанізація Гол. Старшини.
4. Виготовленє суб-чартерів для Січий.
5. Справа січового органу.
6. Справа січового курсу.
7. Справа Головного Січового Здвигу.
8. Справи прапора, однострої і т. п.
9. Внески і дискусії.

Товариші! Від сего річного засїданя гол. січової старшини залежить дальше житє і розвій Січової Орґанізації. тому ніхто з урядників не повинен собі сеї справи легковажити.

Такємо всї Січи з близших околиць повинні взяти участь в тім засїданю, або що найменьше, повинні вислати своїх делеґатів. 120,23і26

Поодинокі Січовики і Січовички, які є членами Січової Орґанізації, мають право брати участь в нарадах гол. січової старшини, як також просить ся тих Товариств і людий до участи в нарадах, які ще не є членами Січової Орґанізації а хотілиб до неї вступити. — Здорові були!

П. Задорецький, гол. осаул.

ЧИ ВИ Є ПЕРЕДПЛАТНИКОМ „СВОБОДИ"?

КОЛИ ЩЕ СЕЇ ЧАСОПИСИ НЕ ПЕРЕДПЛАЧУЄТЕ, ТО ЗАЧНІТЬ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ ЇЇ СЕЙЧАС.

„СВОБОДА" є найбільшою зі всїх українських часописий в новім і старім краю.

„СВОБОДА" виходить три рази тижнево — у второк, четвер і суботу.

„СВОБОДА" подає цікаві новини американські і краєві, популярно-наукові розвідки, оповідання і фейлєтони.

„СВОБОДА" також подає найдокладнійші відомости з поля війни і з нашого рідного села та повіту.

ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ:

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ:
НА ЦІЛИЙ РІК..............$2.50
НА ПІВ РОКУ..............$1.25
НА ЧОТИРИ МІСЯЦІ..........$1.00

ПОЗА ГРАНИЦІ ЗЛУЧ. ДЕРЖАВ:
НА ЦІЛИЙ РІК..............$3.25
НА ПІВ РОКУ..............$1.75
НА ЧВЕРТЬ РОКУ............$1.00

Звертаємо увагу, що на кредит нікому не висилає ся часописи.

Гроші належить висилати враз з замовленєм на почтовий або експресовий моні-ордер або в реджістрованім листі на адресу:

„SVOBODA",
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Кождий образець має свою історію.

Чи ломанє і біль в крижах що раня?

Дуже тяжко є братись до праці кождого дня з ломанєм і болем в крижах. А ще тяжше працювати цїлий день коли чуєте ся отяжілими, змученими, а крім того терпите страшні болї, завороти і болї голови, або коли маєте неправильні мочі. Поспіх підчас праці в многих случаях спричинює недугу нирок. а тяжка праця в якім небудь занятю причинюєсь до того єще гірше. Тодї не зволікайте. Ратуйте нирки від так званої камінної недуги, опухленя, ревматизму, бо в противнім случаю Вас знеможе поважна недуга „Брайтса". А то всьо так мало Вас коштує, що не оплатить ся бути хорим, недужим або немічним. Уживайте Doan's Kidney Pills. Тисячі робітників полягають на них. Можете числити на Doan's. тому, що їх уживають і поручають по цїлім сьвітї.

Сї люди радять як найти поміч.

КРИЖІ НАХОДИЛИСЬ В ЛИХІМ СТАНІ.	ЧУЛА СЯ ЛИХО.	НЕ МІГ ПІДНЕСТИ СЯ.
Адольф Янецкий, 1311 Франкфорд Род, Філядельфія, Па., каже: „Я терпів постійно на крижі і коли я стояв безпереривно в простій позиції через кілька мінут, тодї тяжко менї приходилось випружитись. Рано з трудностию вставав я з ліжка, і доти менї нічого не бракувало, доки я не старав ся вигнути свої крижі. Аж Доанса Ниркові Піґулки немов відновили мої крижі і від тодї я вже більше не мав з ними клопоту що раня".	П-ні Францішка Печак з Форт Гіл стр., Ойстер Бей, Л. Ай., каже: „Підчас тяжкої домашної праці як пранє, впровадила мене в клопіт з крижима. Коли приходилось менї дещо піднести, се приходило менї в великою трудностию, бо менї долягали острі болї в крижах. Я чулась доти лихо, доки я не дізнала ся про Доанса Ниркові Піґулки і їх зажила. Они поділали на мене, усуваючи прояви сеї хороби. Від тепер Доанса Ниркові Піґулки мусять находити ся в моїй хатї".	Францішок Вітковський, бляхар, 294 Лофджой стр., Бофало, Н. Й., каже: „Я пересилував свої крижі підношуванєм тягарів. Опісля я захолодив ся і дістав закатеренє нирок. Мої крижі були так ослаблені, що коли щонебудь підніс, то они менї докучали. Коли я положив ся, я не міг випочати, бо час від часу відчував прикрі болї в крижах. Доанса Ниркові Піґулки усунули весь біль з моїх крижий. Се мене так скріпило, що я без жадного болю міг піднести тягар, а також се уреґулювало мої нирки".

Жадайте одну пачку на пробу даром!

ВИТНІТЬ СЕЙ КУПОН.

25

Спробуйте Doan's Kidney Pills не платячи за них. Витніть сей купон, виповніть на нім Ваше імя і адресу та зашліть його до Foster-Milburn Co., 1280 Main St., Buffalo, N. Y. а сейчас вишлеть ся Вам даром пробну пачку Doan's Kidney Pills. Гроший не посилайте. (Напишіть Ваше імя і адресу на долині).

Імя..

Назва улиці і число..............................

Місто ....Стейт ....

DOAN'S KIDNEY PILLS

По всїх друґґторах пачка Doan's за 60 ц.

Foster-Milburn Co., Buffalo, N. Y., Mfrs.

ПОЗІР УКРАЇНЦІ В ПУЛМЕН І ОКОЛИЦІ!

Аматорський Драматичний Кружок в Вест Пулман, Іллїнойс відограє комічну оперету в 3-ох дїях Нагорнянського

„ОХ НЕ ЛЮБИ ДВОХ!"
дня 27. жовтня 1917
під ч. 203 Іст 115-та улиця, Кенсінґтон, Ілл.

Кличем нашим є, щоб на сїй штуцї не забракло ані одного Українця ні Українки з сеї місцевости і околиці. По представленю забава з танцями. Буфет у власнім зарядї. За добру забаву ручить

124-26 КОМІТЕТ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Музичний Кружок Українського Товариства „Поморяни" в Ню Йорку, Н. Й.

— устроює —

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ
в суботу, дня 27. жовтня 1917
В LIBERTY HALL,
255-257 E. Houston St., New York.
Початок о годині 7.30 вечер.
ВСТУП 25 ЦНТ.

Буфет власний. Музика власна.

Запрашаємо всїх Вп. Родимцїв о чисельну участь в сїм вечерку. Кромі танцїв будуть инші забави як: почта любови, виграшки і т. и.

З нагоди балю буде приймати ся в члени Товариства без вступного. Член Тов. „Поморяни" платить вкладку 40 ц. місячно, за се враз[і] недуги побирає запомогу $5.00 тижнево, користає з відчитів, бібліотеки, музики і хору.

Знаменита нагода для молодїжи.

За добру забаву ручить

126-27 КОМІТЕТ ТОВ-А.

ПІТСБУРҐ, ПА.

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

уладжує „Українсько-Американська Громада" в Пітсбурґ, Па. (давнїйше Злуч[ені] Пітсбурські Товариства)

в суботу, дня 27. жовтня 1917
в Одд Фєловс галї, при 18-ій і Сара ул., С. С. Пітсбурґ, Па.
Початок о 7-ій годині вечер.
ВСТУП 50 і 25 ЦНТ.

Добірна орхестра. Велика галя. Смачні перекуски та покріпляючі напої, все те для Вас. Ручимо за вдоволенє. Прийдіть всї. 123

Чистий дохід на будову Українського Народного Дому в Пітсбурґ, Па.

КОТСВІЛ, ПА.

ПОЗІР! УКРАЇНЦІ! ПОЗІР!

ПАРОХІЯ СОШЕСТВІЯ СВ. ДУХА відбуде

ТОРЖЕСТВЕННЕ ПОСЬВЯЩЕНЄ УГОЛЬНОГО КАМЕНЯ
під будову нової церкви
в неділю, дня 28 жовтня 1917
о 3-тій годині пополудни

На се торжество запрошуєть ся всї Товариства місцеві: від. 248 У. Н. С., від. 19 Р. Н. С. і від. „Провидїня" як також всї польські і словенські. До походу буде приґравати Українська Банда з Найставн, Філядельфія, Па.

В сїм торжестві візьмуть участь сьвященики місцеві польські і місцевий о. Т. Василевич а посьвяченя угольного каменя довершить о. М. Кінаш з Філядельфії і виголосить гарну проповідь. Просить ся всїх парохіян з Котсвіл як і з околиці в сїм торжестві взяти чисельну часть.

126-27 КОМІТЕТ.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ.

Заходом греко-католицької парохії відограє Українсько Аматорський Кружок з Фол Рівер, Масс.

в суботу, дня 27. жовтня 1917
В PALACE CASINO HALL,
Charles і Randall Square
велике мельодраматичне представлене

„УБИЙНИКИ"

ДІЄВІ ОСОБИ:

Гарасим Дерун, війт..п. Н. Крачковський
Гаська, його жінка..........п. К. Дацко
Грицько, їх син..............п. І. Сенюк
Василь, їх приймак..........п. І. Дутка
Яким Баґрій, господар....п. М. Федірка
Настя, його жінка........п. А. Мазурак
Марійка, їх дочка...п. Н. Монастирська
Лесь, парубок..............п. В. Гряців
I. вартівник................п. І. Романович
II. вартівник....................п. Андрій
Дїд, Панько......................п. П. Мода
Гершко, коршмар........п. І. Ковальчик
Судія ....п. М. Буґара
Жандарм ....п. О. Скаласький
Сьвященик ....Н. Н.
Кат ....Н. Н.

Дружки і весїля.

Режісер і діріґент п. Петро Найда.

По представленю баль.

Просить ся усїх щирих Родимцїв з Провіденс, Р. Ай., як і з усїх околиць і усї Братства прибути на се представленє де почуєте в своїм рідним язицї прегарну штуку. Чистий дохід призначений на ново зорґанізовану парохію в Провіденс. Прийдіть а побачите щось дуже цїкавого. 126-27

ВСТУП ВІД ОСОБИ 35 ЦНТ.

Просить ся о чисельну участь.

КОЖДИЙ ЧЛЕН У. НАР. СОЮЗА АБО ПЕРЕДПЛАТНИК „СВОБОДИ"

наколи пришле 10 адресів своїх знакомих, до котрих „Свобода" не приходить, а хотїли би „Свободу" читати, отримає ДАРОМ

ГАРНУ

КНИЖОЧКУ

Присилайте адреси до:
„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ПОЗІР! ПОЗІР!

УКРАЇНЦІ
СІЧИ, ТОВАРИСТВА і БРАТСТВА.

Тільки що вийшла з друку дуже цікава і поучаюча книжка

ГРИ і ЗАБАВИ

ціна примірника 30 цнт. з пересилкою.
ДЛЯ КНИГАРЕНЬ І АҐЕНТІВ ЗВИЧАЙНИЙ ОПУСТ.

Ґроші прошу присилати на мóні-ордер на адресу:

UKR. SICZOWYJ BAZAR,
218 E. 6th Street, New York City.
123ч132 Напроти Укр. Народ. Дому.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ. А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД СТ., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

НЕДУЖІ ЛЮДИ

НАВІДАЙТЕСЬ ДО МЕНЕ СЕЙЧАС!

зі всякими хронічними, нервовими і скомплікованими недугами, які потребують опіки лікаря-спеціялісти.

ШУКАЙТЕ ПОМОЧИ
ТАМ ДЕ ЇЇ НАЛЕЖИТЬ НАЙТИ
і звернїть ся сейчас на дорогу до здоровля.

Години офісові: від 9-ої рано до 4-ої попол.; від 6-ої до 8-ої веч.; в недїлї від 10-ої до 2-гої в полудне.

Користайте з моєї розмірної практики набутої через многі лїта лїкарського досьвіду. Я приміняю найбільше звісні методи з найновійшими і вельми цінними електро-медичними приладами при лїченю хронїчних і нервових недуг.

ПОРАДА ЗОВСІМ ДАРОМ.

Прийдіть поговорити зі мною особисто—і коли я зможу помочи Вам, то я Вам се скажу. Я є спеціяліст хронїчних і нервових недуг і лїчу найновійшими і найбільше науковими методами. Я переводжу ґрунтовно фізичні і лябораторні розсліди кождої недуги. Моє лїченє оказалось успішне в многих упірчивих недугах, які другі не осягнули. Я урятував сотки людий від операційного стола через моє вчасне лїченє і пораду. Навідайтесь до мене сейчас, коли Ви потребуєте лїчитись. Зволїканє є небезпечне. 103-130

DR. LEWIS, 749 Sixth Ave. межи 42-ою і 43-ою ул. New York City

DR. HUNT, спеціяліст,

з понад 34-лїтною практикою хронїчних і нервових недуг мущин, женщин і дїтий. Ослабленє, нервовість, виснаженє нервів, безсонниця, астма, брак енергії, зміна житя у женщин, недуги серця, жолудка, утроби, легких, нирок, очий, уший, носа, горла і катер. Сумлїнна опіка. Уміркованї цїни. Порада даром. Години: від 9-ої до 7.30, в недїлї і сьвята від 10-ої до 1-ої. 116—

261 WEST 42nd STREET, NEW YORK CITY.
(близько 8-ої евені).

ПІД РОЗВАГУ УКРАЇНЦЯМ.

При поворотї до краю і тут в Америцї нема лїпшого ремесла від автомобільового. Наша школа видала 8.000 дол. на уладженє своєї школи. Нові машини. Хто навчить ся ними кермувати, той стане добрим шофером. Вдячність по всї часи. Зважте, що наша школа лїпша від других щодо її урядженя. Ми викладаємо у Вашій мові. У нас є денні і вечірні курси. Можете платити тижнево. Заки підете до другої школи, зайдіть і порадьте ся з нами. ЗАПИСУЙТЕСЬ ДО ШКОЛИ ЩЕ НИНІ. 108-24

ARENA AUTO SCHOOL, 146 W. 56th St., NEW YORK, N.Y.

Elias Rosenthal АДВОКАТ.

ЗВІСНИЙ УКРАЇНЦЯМ В АМЕРИЦІ

302 Broadway, 13th floor
NEW YORK, N. Y.

Практикує понад 25 лїт в тутешних судах і перепроваджує всякі справи з успіхом.

ВИ ПОВИННІ МАТИ ГАРНЕ І ЗДОРОВЕ ВОЛОСЄ. Уживайте Karatol Stimulus Tonic, який запобігає випаданю волося, усуває порхлї, свербленє шкіри на голові і причинюєсь до поросту гарного і здорового волося. Karatol Stimulus Tonic є найлїпшим средством до волося для мущин і женщин.

Спеціяльна оферта: Одна фляшка $1.00, 4 фляшки $3.00.

Висилайте замовленя і гроші до: 114—

KARATOL LABORATORIES, Dept. 623.
Box 1076, Binghampton, N. Y.

Недужі мущини і женщини

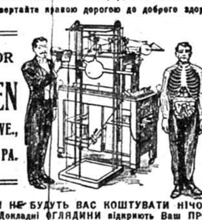
ПРИХОДІТЬ ДО МЕНЕ!

З ЯКОЮБУДЬ ХРОНІЧНОЮ, НЕРВОВОЮ І ДОЛЕГЛИВОЮ СЛАБОСТЮ, ЯКІ ВИМАГАЮТЬ ОПІКИ ЛІКАРЯ СПЕЦІЯЛІСТА.

ШУКАЙТЕ ПОМОЧИ ТАМ, ДЕ ЇЇ МОЖНА НАЙТИ.

І вертайте правою дорогою до доброго здоровля.

PROFESSOR
Dr. ALDEN
717 LIBERTY AVE.,
PITTSBURGH, PA.

Години урядові: від 9-ої рано до 4-тої попол., а вечерами від 6. до 8-мої.

В недїлї від 10. рано до 2. попол.

ОГЛЯДИНИ НЕ БУДУТЬ ВАС КОШТУВАТИ НІЧОГО, коли віддасьте ся його опіцї. Докладні ОГЛЯДИНИ відкриють Ваш ПРАВДИВИЙ ФІЗИЧНИЙ СТАН і впровадять Вас на добру дорогу до здоровля, защадять Вам терпіння і усунуть всякі непевности.

Довгі лїта практики. Найновійші успішні методи, медичні і електричні апарати. Новомодне уладженє. Все тут як найлїпше для недужих людий.

Сотки мущин і женщин уникнуло операцій через поспішне застосоване найновійших научних метод.

Коли Ви не могли найти доси пільги у Ваших терпіннях і чуєтесь зневірені, то зголосїть ся до МЕНЕ і переконайте ся які успіхи можна осягнути для Вашого здоровля, при приміненю найновійших метод у лїченю.

ЧИ ВИ ТЕРПИТЕ

на ослабленє нервів, болї в крижах, втратут памяти, битє серця, слабість нирок, задумчивість, пригноблене, болї голови, дрощі, привиди, ослабленє членів тїла; болячки, скірні виходи, катар, пече Вас горло, болї жолудка і в крижах, болї горла, горячку, сапір, ревматичні болї, прищі? Сї як і другі недуги є першою проявою яка може нанести шкоду Вашому здоровлю.

Я лїчив мущин і жінок через довгі роки. Ваші відвідини упевнять Вас про мої спосібности і вдоволять Вас, бо я поможу Вам в скорім часї. Я лїчу саму причину недуги а її симптоми уступають скоро. Памятайте, що порада є зовсім безплатна. — Приходіть до мене сейчас, коли шукаєте помочи лїкарської. Зволїканє є небезпечне. 77-89

Prof. DR. WM. ALDEN, 717 Liberty Ave., Pittsburgh, Pa.